

V A L S T Y B Ė S
T A R N Y B O S
D E P A R T A M E N T A S

**REKOMENDACIJA DĖL TEISĖS AKTŲ,
SUSIJUSIŲ SU NEĮGALIŲ VALSTYBĖS
TARNAUTOJŲ TARNYBOS SANTYKIŲ
PASIBAIGIMU, TAIKymo**

Vilnius
2018

[Valstybės tarnybos įstatymo \(toliau – VTI\)](#) 44 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatyta, kad valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų, kai teisės aktų nustatyta tvarka nustatoma, kad dėl neįgalumo ar darbingumo netekimo valstybės tarnautojas negali eiti pareigų. Pagal [VTI](#) 41 straipsnio 1 dalies nuostatas, šiuo pagrindu atleidžiamam valstybės tarnautojui jo atleidimo iš pareigų dieną išmokama 2 mėnesių jo vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka.

Pagal [Darbo kodekso \(toliau – DK\)](#) 26 straipsnio 1 dalies nuostatas, darbdavys, be kita ko, privalo įgyvendinti nediskriminavimo negalios pagrindu principą, t. y. privalo imtis tinkamų priemonių, kad neįgaliesiems būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, siekti karjeros arba mokytis, įskaitant tinkamą patalpų pritaikymą, jeigu dėl tokių priemonių nebus neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos. [VTI](#) 5 straipsnyje nustatyta, kad darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja [VTI](#), taigi valstybės tarnautoją priimančią ir jį atleidžiant iš pareigų, galioja tas pats tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos dėl neįgalumo draudimas. Šis principas nereiškia, kad neįgalūs valstybės tarnautojai negali būti atleidžiami iš pareigų, tačiau jų atleidimo įforminimas yra sudėtingesnis, reikalaujantis ne tik [VTI](#), bet ir neįgaliųjų socialinę integraciją bei darbingumo nustatymą reglamentuojančių teisės aktų taikymo.

Būtina įvertinti tai, kad ne visi valstybės tarnautojai, kuriems dėl sveikatos būklės būtų nustatytas darbingumo lygis, kreipiasi su prašymu į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl siuntimo į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT) išdavimo. Pažymėtina, kad šiuo metu teisės aktuose pareiga suinteresuotiems asmenims kreiptis dėl siuntimo į NDNT išdavimo nėra įtvirtinta. Be to, valstybės tarnautojai, turintys neįgaliojo statusą, ne visada apie tai informuoja savo darbdavį. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad darbingumo lygis gali būti nustatomas ir iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos ar neterminuotai, todėl NDNT išduota išvada dėl darbo pobūdžio ir sąlygų gali neparodyti realios valstybės tarnautojo sveikatos būklės tam tikru metu.

[Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo](#) 2 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad neįgalusis – asmuo, kuriam šio įstatymo nustatyta tvarka nustatytas neįgalumo lygis arba 55 procentų ir mažesnis darbingumo lygis, arba specialiųjų poreikių lygis.

Pagal šio įstatymo 18 straipsnio nuostatas, neįgalumo lygį ir darbingumo lygį nustato NDNT, kuri taip pat priima sprendimus dėl neįgaliųjų darbo pobūdžio ir sąlygų.

Aptariamo įstatymo 20 straipsnio 7 dalis nustato, kad darbingumas įvertinamas procentais ir jo lygis nustatomas 5 punktų intervalais, t. y.:

- 1) jei asmeniui nustatoma 0–25 procentų darbingumo, **asmuo laikomas nedarbingu, t. y. asmuo negali dirbti** arba gali dirbti tik pagal negalios pobūdį pritaikytoje darbo vietoje ar pritaikytomis darbo sąlygomis;
- 2) jei asmeniui nustatoma 30–55 procentų darbingumo, asmuo laikomas iš dalies darbingu, t. y. asmuo gali dirbti pagal negalios pobūdį pritaikytoje darbo vietoje arba jam nebūtina pritaikyti darbo vietos;
- 3) jei asmeniui nustatoma 60–100 procentų darbingumo, asmuo laikomas darbingu.

To paties straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad darbingumo lygio nustatymo kriterijus ir tvarką nustato Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Sveikatos apsaugos ministerija. Vadovaujantis [Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. A1-78/V-179](#), 17.1 ir 17.2 punktais, NDNT, priėmusi sprendimą dėl asmens darbingumo lygio, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas išrašo ir išduoda: nedarbingiems asmenims – socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintos formos darbingumo lygio pažymą ar (ir) darbingumo lygio dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos pažymą (toliau – pažyma),

neįgaliojo pažymėjimą ir asmeniui prašant NDNT direktoriaus, suderinus su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, patvirtintos formos išvadą dėl darbo pobūdžio ir sąlygų (toliau – išvada); iš dalies darbingiems asmenims – pažymą, neįgaliojo pažymėjimą ir išvadą. **Išvadoje nurodomi pagrindiniai fizikiniai, cheminiai, biologiniai, ergonominiai, fiziniai ir psichosocialiniai rizikos veiksniai, kuriems esant asmuo dėl jam diagnozuotų susirgimų negali dirbti, tačiau konkrečių darbų, kuriuos gali arba kurių negali dirbti asmuo, NDNT nenustato.**

Pažymėtina, kad [Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika \(kenksmingų veiksmų poveikis ir \(ar\) pavojingas darbas\), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose”](#), 19.3 papunktis nustato, kad **dėl asmenų, netekusių dalies darbingumo, galimybės dirbti konkretų darbą sprendžia šeimos medicinos paslaugas teikiantis arba darbo medicinos gydytojas**. Jis, gavęs NDNT rekomendacijas ir atitinkamos profesinės kvalifikacijos gydytojo išvadą ir įvertinęs tyrimų rezultatus, konsultavusių kitų profesinių kvalifikacijų gydytojų išvadas bei kontraindikacijas, sprendžia apie asmens profesinį tinkamumą konkrečiam darbui.

Atsižvelgiant į tai, **NDNT išduodama išvada dėl dalies darbingumo netekusio valstybės tarnautojo nėra pakankamas pagrindas** atleisti valstybės tarnautoją [VTĮ](#) 44 straipsnio 1 dalies 13 punkte nurodytu pagrindu (kai teisės aktų nustatyta tvarka nustatoma, kad dėl neįgalumo ar darbingumo netekimo valstybės tarnautojas negali eiti pareigų). Manytume, kad tam, jog minėtu pagrindu valstybės tarnautojas galėtų būti atleistas, šeimos medicinos paslaugas teikiančio arba darbo medicinos gydytojo išvadoje turėtų būti aiškiai nurodyta, kad **valstybės tarnautojas negali eiti šių pareigų**, arba valstybės tarnautojas NDNT turėtų būti pripažintas **nedarbingu**.

Remiantis [Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo](#) 38 straipsnio 2 dalimi, sveikatos priežiūros įstaigos išvada dėl neįgaliojo galimybės dirbti konkretų darbą privaloma darbdaviui ir darbuotojui.

Pažymėtina, kad neįgalų valstybės tarnautoją atleidžiant iš pareigų [VTĮ](#) 44 straipsnio 1 dalies 9 punkte nurodytu pagrindu (valstybės tarnautojo pareigybė panaikinama), remiantis [DK](#) 57 straipsnio 3 dalies 1 punkto ir 4 dalies nuostatomis, valstybės tarnautojui, kuris toje darbovietėje buvo sužalotas arba susirgo profesine liga, taikoma pirmenybės būti paliktam dirbti, jeigu jo kvalifikacija nėra žemesnė už kitų analogiškas pareigas einančių valstybės tarnautojų kvalifikaciją. Apie pareigybės panaikinimą neįgaliam valstybės tarnautojui turi būti raštu pranešta prieš 4 mėnesius ([VTĮ](#) 43 straipsnio 1 dalis).

Neįgalių valstybės tarnautojų tarnybos santykių pasibaigimas kitais [VTĮ](#) 44 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais pagrindais įforminamas įprasta tvarka.

Valstybės tarnautojo atleidimo pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 13 punktą schema

